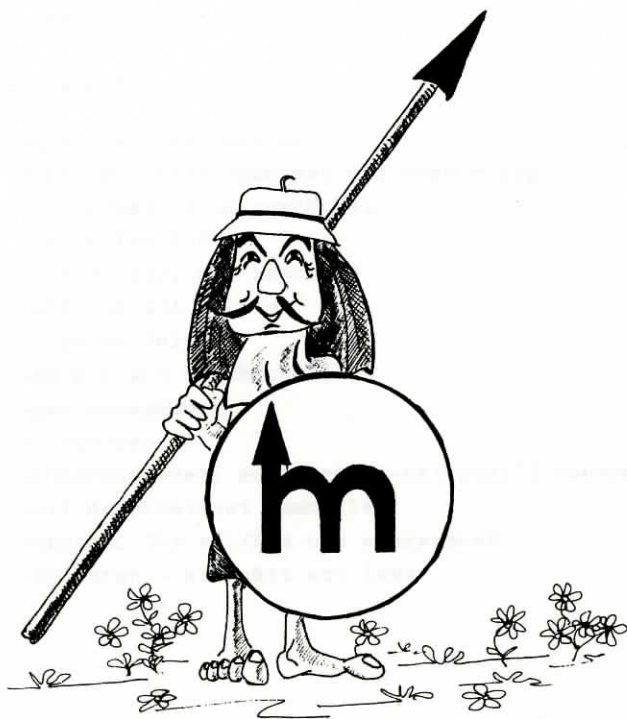

PRINCIPPROGRAM
FÖR
Mittensförbundet

PRINCIPPROGRAM FÖR MITTENFÖRBUNDET

- antaget av Mittenförbundets förbundsmöte
i februari 1975

I n n e h å l l

1. Människan och naturen
2. Teknosystemets uppkomst och utveckling
3. Det industriella samhället
 - koncentrationen
 - ett slöseri med resurser
 - ett hot mot miljön
4. Vilka är felen?
 - ekonomiskt feltänkande
 - makten-ägandet
5. Slutsatser
 - internationell solidaritet-nationellt oberoende
 - ett demokratiskt samhälle
 - ekonomi för välfärd och sparsamhet
 - kulturen - ett sätt att leva

människan och naturen

Ekologin förklarar hur samverkan mellan organismerna och den icke-levande naturen fungerar. Tillsammans bildar de båda komponenterna ekosystemet, som regleras av naturlagarna.

Grundämnena och de organiska föreningarna befinner sig i ett ständigt kretslopp, där de förmedlande länkarna utgörs av organismerna och fysikalisk-kemiska processer. Likaså är organismerna inpassade i näringskedjor vars delar genom produktion och konsumtion står i beroendeförhållande till varandra. Den biologiska produktionen, baserad på naturens mineralresurser, atmosfärens gaser samt solenergin, konsumtion av produkterna i flere steg eller nivåer och nedbrytning eller avfall, bildar cykliska processer varigenom anhopningar i delar av kedjorna kan undvikas. Nätverket av organismer, resurser och sambanden mellan dem utgör ekosystemet. Ekosystemet strävar mot jämvikt. Rubbningar av jämvikten kompenseras, men enbart till en viss gräns. Utvecklingen av ekosystemet sker genom förändringar i betingelserna för enskilda komponenter i systemet. Ekosystemets reaktioner är en strävan mot en ny jämvikt under de nya förhållandena. Om toleransgränserna överskrids, förstörs ekosystemet eller så får det en ny utvecklingsriktning.

Människan har sin givna plats i ekosystemet. Vi är beroende av ekosystemets produktion för våra grundbehov. Ur biologisk synvinkel är människan ett djur som lever i flockar, vars uppgifter är att garantera individernas trygghet och behovstillfredsställelse. Människosamhällets verksamhet bygger på samarbete och arbetsfördelning. Antropologin som studerar människobeteendets biologiska bakgrund och primitiva samhällen generaliserar: i alla samhällen uppstår till följd av arbetsfördelningen hierarkier och ojämlika förhållanden mellan individer och samhällsgrupper.

Medvetenheten om människornas förmåga att uppställa mål och förverkliga dem sporrar till en målinriktad verksamhet med syfte att motverka denna biologiska ordning, av Darwin uttryckt som kampen för tillvaron.

Detta förutsätter en humanistisk livssyn, en politisk verksamhet vars målsättning är rättvisa och jämlikhet. Det innebär strävanden att genomföra en samhällsordning där allas rätt till inflytande erkänns och faktiska möjligheter att delta i beslutsprocesserna garanteras.

Människosamhällets inre organisation bör således eliminera de hot mot

svagare individer och grupper den "biologiska ordningen" innebär. Samtidigt bör samhällets verksamhet anpassas till den omgivande naturens krav så att den bildar en fungerande del av ekosystemet, scenen för allt liv på jorden.

teknosystemets uppkomst och utveckling

Tack vare sin förmåga att använda redskap och att organisera sitt arbete har människan kunnat nå helt andra levnadsförhållanden än naturens övriga levande varelser. Människan har brukat jorden, byggt boningshus, vägar, broar, dammar, städer, manufakturer osv. Redan tidigt i människans historia gjordes också allvarliga ingrepp i naturen. Skogar skövades, avfallsprodukter avlämpades hämningslöst i naturen. Trots allt detta förblev skadeverkningarna på naturen ringa, ända fram till 1800-talet då den tekniska utvecklingen kom igång på allvar. Exploateringen hade hittills begränsats av många faktorer. Energiproduktionen var beroende av närbelägna vattenfall, vind, dragdjur eller mänsklig muskelkraft. I och med t.ex. ångmaskinen kom man ifrån dessa problem, man kunde bygga fabriken var som helst, man kunde effektivt utnyttja de maskiner man redan kände till och man inspirerades till nya experiment.

I och med industrialiseringen uppkom en rad fenomen vars följder för den ekologiska balansen ingen kunde ana. Den nya tekniken och det liberala marknadssystemet ledde i kombination till stora produktionsenheter med långt driven specialisering och långa serier. Denna koncentration medförde ur ekologisk synvinkel två olägenheter. Dels möjliggjorde den större ingrepp i naturen i form av råvaruuttag och avfall, dels koncentrerades miljöförstöringen till färre punkter än tidigare. Koncentration av avfall gör att naturens mekanismer överbelastas och sätts ur spel. En annan följd av teknikens och vetenskapens utveckling var den kemiska industrin. I och med den öppnades många nya möjligheter men många nya problem uppstod också. De syntetiska ämnena har i motsats till de naturligt producerade en stor motståndskraft mot naturens nedbrytningsmekanismer.

Den industriella revolutionen förutsatte naturligtvis också en gynnsam samhällsstruktur. Under feodaltiden utgjorde produktionsfaktorn

jord nyckeln till makt. Feodalväsendet utgjorde med tanke på produktionskrafternas utvecklingsnivå en föråldrad struktur som hindrade industriell produktion och utvidgad handel. Merkantilismen utgjorde med sina begränsningar av handeln ett mellanskede i den ofta konfliktfyllda samhällsprocess som ledde till liberalistiska samhällsstrukturer i Europas då ledande stater. Den stora franska revolutionen utgör det bäst kända och tillspetsade exemplet på kampen mellan det nya och gamla. Det var borgerskapets revolution riktad mot adelsskapet. Outnyttjat kapital som tidigare förslösats på

"HILFÖRSTÄLLNINGEN KONCENTRERAR PÅ
LÅGÅR PÅ PUNKTEN"

icke-produktiva ändamål lösgjordes nu och investerades i industri och handel. Industriidkare och handelsmän blev nyckelgrupper medan folkets breda lager fortsatte att leva i misär. I egenskap av produktionsfaktorn arbetskraft var dock de fattiga befolkningsgrupperna viktiga. Flyttningsrörelsen till industristädernas växande slumområden vidtog.

Som en reaktion mot den växande misären föddes snart en arbetarrörelse på i huvudsak marxistisk grund. Det borgerliga samhällets svar mot arbetarrörelsen, som snabbt blev ett hot mot det liberala ekonomiska systemet blev på det praktiska planet utvecklad socialpolitik och på det ideologiska den framväxande socialliberalismen i kontrast till den ursprungliga s.k. "låt gå" liberalismen. Den västerländska socialdemokratin kan senare räknas till samma grupp fenomen.

det industriella samhället

Teknosystemets expansion har fört oss över från agrarsamhället till det industriella samhället. Den del av världens befolkning som kommit i åtnjutande av industrisamhällets relativa materiella överflöd har på ett avgörande sätt kunnat höja sin levnadsstandard, samt nått en materiell säkerhet som inte på samma sätt är beroende av naturens nycker som utkomsten i agrarsamhället.

Standardhöjningen har inte enbart berört tillgången på materiella nyttigheter utan också områden såsom utbildning, hälsovård, fritid etc.

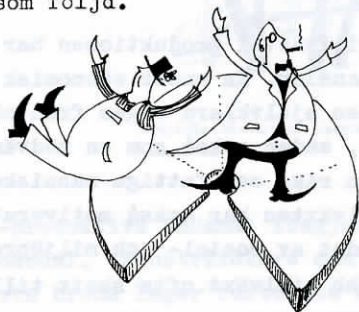
Dessa framsteg som i sig är positiva har dock inte nåtts utan kostnader, överdrifter och oönskade bieffekter. Industri- och konsumtionssamhället har av olika orsaker medfört koncentration och utvecklingsklyftor, lett till slöseri med naturresurser, miljöförstöring och sönderslagning av de sociala miljöer som gett människan en känslomässig trygghet.

Koncentrationen

En prioritering av effektivitet och tillväxt i produktionen har varit utmärkande för teknosystemets expansion. En snabb ekonomisk tillväxt har först presenterats som den självklara vägen från nöd och fattigdom till välståndssamhället, sedan också som en nödvändig förutsättning för att klyftorna mellan rika och fattiga människor och regioner skall kunna minskas. Tillväxten har också motiverats med att den skapar resurser för lösandet av social- och miljöproblem. Man har underlåtit att beakta att snabb tillväxt ofta skett till priset av att man dragit undan förutsättningen för andra grupper och regioner att nå samma tillväxt. Tillväxten har skett på den starkes villkor. Inte heller har man insett att den tillväxt man efterlyst för att kunna skapa resurser för att eliminera sociala problem och för miljövärd uttryckligen tillspetsat de sociala svårigheterna och miljöförstöringen. Detta är t.ex. fallet med överdriven urbanisering. För att påskynda tillväxten har man gått in för långt driven specialisering och arbetsfördelning. Detta har medfört en koncentration som slagit sönder människornas närmiljö, skapat sociala problem samt minskat människornas möjligheter att överblicka och förstå ett allt mer komplicerat samhälle. Medan makten koncentreras till en maktelit av kapitalägare, byråkrater och politiker har människan blivit alltmera vilsen i samhället.

Ett slöseri med resurser

Den snabba ekonomiska tillväxten har byggt på ett ökat uttag av naturresurser. Eftersom man inte har ökat den mänskliga arbetsinsatsen på ett kännbart sätt, har man i stället ökat insatsen av råvaror och energi för att uppnå ökad produktion. Resultatet av detta har varit att det nu fordras allt större insatser av råvaror och energi för att producera samma mängd färdiga varor. Tyngdpunkten i produktionen har utgjorts av konsumtionsvaror med kort livslängd som inte är gjorda för att repareras eller för att användas på nytt i produktionen. Denna slit och slängmetod står inte i samklang med naturens krav på ett slutet kretslopp. Med den nuvarande teknologiska inriktningen tar flera icke-reproduktiva naturresurser slut inom en snar framtid. Den snabba ekonomiska tillväxten har byggt på ett kortsiktigt utnyttjande av de på jorden befintliga begränsade resurserna. I frågan om användandet av dessa resurser förekommer det globalt stor obalans; 1/3 av jordens befolkning använder i dag 3/4 av alla naturresurser. Då naturtillgångarna blir allt knappare hårdnar kampen om nyttjanderätten av dessa, med inflation, internationella kriser och imperialism som följd.

Ett hot mot miljön

Det intensiva utnyttjandet av naturresurserna utan att beakta kretsloppskravet har lett till allvarliga störningar i miljön. Föroreningarna har ökat med en katastrofal hastighet. Genom att sprida ut stora mängder av gifter och avfall minskar vi jordens kapacitet att förse den växande befolkningen med livsmedel och andra förnödenheter.

Också de sociala miljöerna har försämrats. Effektiviteten "fordrar" en koncentration av boendet och den snabba urbaniseringen har slagit

sönder sociala miljöer, fungerande lokalsamhällen utan att skapa nya i stället. Ökad brottslighet och mentalhygieniska problem är tydliga symptom på detta. Den långt differentierade fördelningen av arbetsuppgifterna har gjort att många upplever sitt arbete som meningslöst. Tillsammans med den högt uppskruvade arbetstakten blir resultatet en stress som lätt gör också fritiden meningslös. Slutresultatet är en passiverad, alienerad människa som varken har förmåga eller vilja att delta i samhällsskeendet. Grunden för demokrati rycks undan.

Koncentration av produktion och befolkning har lett till att gamla välfungerande kulturmiljöer utarmats. Kulturmiljöer som danats av människors förhållande till varandra och omgivningen.

I det urbaniserade samhället uppstår lätt en konstlad kulturatmosfär på grund av segregation av mänskliga aktiviteter som tidigare bildade basen i lokalsamfund med intima mänskliga relationer. Ett samhälle uppbyggt av industriområden, sovstäder, kulturcentra gynnar inte mänskliga kontakter och förmår inte nära uppkomsten av genuina kulturmiljöer. Ett resultat av denna samhällsstruktur är rotlöshet och alienation. I stället för att utgöra en aktiv länk i kulturverksamhet passiveras människan. Varje människas rättmätiga krav på personlig stimulans och tillfredsställelse i sina relationer till andra människor och omgivningen uppfylls inte.

En segregerad kulturmiljö är lätt mottaglig för masskultur och kulturell kommersialism i vars intresse det ligger att göra människan till en kulturkonsument. En likriktning sker eftersom människan enbart är konsument och inte har möjlighet att delta i utformningen av produktionen. Ett självförverkligande engagemang är svårt.

vilka är felen ?

Ekonomiskt feltänkande

Alltsedan den industriella revolutionens dagar har mänsklighetens framtidsvisioner präglats av en vitt utbredd expansionsoptimism. Den nya tekniken möjliggjorde en industriell produktion som ledde till ett snabbt uppsving och för vissa människogrupper skapade ett aldrig tidigare skådat välstånd. Det naturvetenskapliga tänkandet,

vars teoretiska utveckling på 1800-talet var explosiv fick hos allmänhet och makthavare en god grogrund.

Under 1900-talet, och speciellt efter andra världskriget, har den politiska maktens legitimitet i alla utvecklade länder i hög grad baserats på löften om en ständigt höjd levnadsstandard. Det främsta redskapet för en höjning av den materiella välförhållanden har enligt ekonomerna både i marknadsekonomierna och planekonomierna varit en höjning av produktiviteten, en ständig ekonomisk tillväxt.

Den ekonomiska dogmen om tillväxtens nödvändighet beaktar inte nationalekonomins grundläggande begränsning, knappheten. Det räcker inte med att enbart genom prismekanismer reglera användningen av sådana naturresurser som inte förnyas. Ett system där nettoutnyttjandet av dessa nyttigheter kan minimeras bör skapas.

Miljöförstöringen och skadorna i ekosystemet har varit oundvikliga följdfföreteelser till industriell produktion. Tekniken har inte utvecklats så, att belastningen på naturen kunnat undvikas. Orsaken till detta står att finna i teknikens natur. Tekniken är en tillämpning av vetenskaplig kunskap på praktiska uppgifter. Metoden är att isolera delar av arbetsuppgifterna och lösa dem separat. Samma tendens präglar hela den vetenskapliga underbyggnaden. En vetenskaplig helhetsbild av ekosystem och teknosystem har inte kunnat byggas upp, vilket har inneburit att tekniken och ekonomin inte kunnat användas till att angripa problemen ur ett helhetsperspektiv.

En förändring av det vetenskapliga tänkesättet, av de vetenskapsfilosofiska utgångspunkterna är nödvändig. En sådan förändring kan sedan ligga till grund för ett nytt politiskt tänkande.

Makten-ägandet

För att de tekniska uppfinningar som gjordes i slutet av 1800-talet skulle kunna utnyttjas på ett företagsekonomiskt lönsamt sätt, krävdes en stor kapitalinsats. Möjligheterna att uppbära detta kapital tillhörde endast en begränsad del av befolkningen. Denna tendens till kapitalkoncentration har sedermera förstärkts, emedan produktionsprocesser har blivit allt mera kapitalkrävande. Kapital-ägande blev en maktfaktor. Då produktionsprocesserna blivit allt mera invecklade har en maktförskjutning till en företagsledarelit

skett. Denna maktkoncentration kan sedan dominera beslutsfattandet inom den politiska och byråkratiska sektorn. Den geografiska koncentrationen av befolkning och ekonomiska aktiviteter samt uppkomsten av stora produktionsenheter under 1900-talet är exempel på den ekonomiska maktens betydelse i dagens samhälle.

I och med att samhällets produktionsapparat varit uppbyggd av privatägda självständiga produktionsinrättningar vilka fungerat med målsättningen att skapa företagsrkonomisk vinst och expansion har statsmakten och förvaltningsbyråkratin betraktat samhällsnyttan som summan av dessa enheters produktionsresultat. Man har således inte sett främst till den enskilda människans välbefinnande. Detta har t.ex. lett till att försämringar av miljön inte i högre grad beaktats.

Kapitalets växande rörlighet, strävandena att söka sig till platser där det är lönsammast ur företagsekonomisk synvinkel, har också lett till att kapitalet har internationaliserats. Detta faktum har lett till det ekonomiska beroendeförhållande, som i dag är rådande mellan u-länder och i-länder; ett maktförhållande som baserar sig på kapitalmakt.

Makten i att äga produktionsmedel och naturresurser, står till stor del utanför de styrmekanismer som samhället har givits i det politiska systemet. Detta har också lett till att den politiska makten står relativt hjälplös inför de problem som kapitalets rörlighet har skapat.

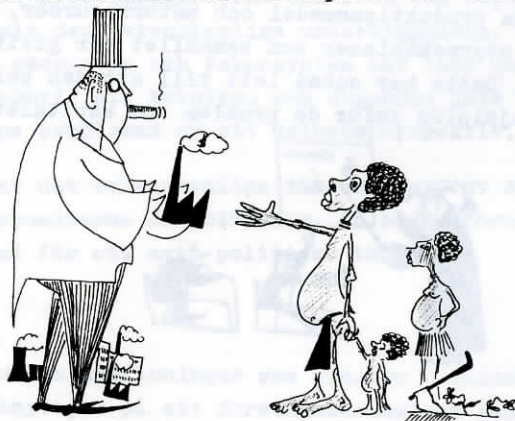
Helt i den industriella revolutionens anda har också undervisnings-systemet präglats och påverkats av effektivitetskrav. Utbildningsväsendet har i hög grad utformats för att tillfredsställa de behov som en utvecklad, kapitalintensiv och företagsekonomiskt effektiv produktionsapparat ställer. Behovet av en kritisk, samhällsinriktad och människokoncentrerad undervisning har därför försummats. Detta

har lett till att snävt specialiserade expertgrupper har uppkommit, vilka har haft svårt att se olika åtgärders konsekvenser ur helhetssynvinkel. Förutom det ekonomiska systemets centraliserande effekt har de politiska beslutsfattarna skapat nya centraliserande mekanismer inom bl.a. förvaltningens område. Sålunda har såväl ekonomiska som politiska och byråkratiska eliter medverkat till en centralistisk och teknokratisk samhällsutveckling.

slutsatser

Internationell solidaritet - nationellt oberoende

Principen om människornas lika värde bör göra utgångspunkt vid fördelningen av jordens begränsade naturresurser. Världen är idag indelad i dels industriländer som lever i ett relativt överflöd och dels underutvecklade fattiga länder som ännu inte ens kan tillgodose människornas grundbehov. Då uttaget ur naturresurserna och miljötrycket redan nu är för stora måste därför så stor del av den fortsatta industriella expansionen som möjligt ske i u-länderna.

Dagens internationella ekonomiska system baserat på den starkes rätt och vid behov upprätthållet med vapenmakt ställer allvarliga hinder i vägen för solidarisk fördelning av resurser och välfärd. En grundförutsättning för att en rättvis fördelning av jordens resurser skall kunna genomföras är att varje folk tillerkänns

oberoende och självbestämmanderätt i egna angelägenheter. Endast på den nationella självbestämmanderättens grund kan man bygga ett internationellt system baserat på samexistens.

En aktiv fredsbefrämjande politik mot imperiaalistiskt förtryck, kolonialism, rasism etc. är således ett villkor för att en ekologiskt riktig rättvis global hushållning med jordens resurser skall kunna genomföras.

Ett demokratiskt samhälle

En samhällssyn baserad på en humanitär och egalitär människoupfattning kräver ett demokratiskt styrelseskick. Tanken på att centralisera makten till en upplyst despoti på global nivå för att handha den ekologiska krisen måste avvisas som hasardspel med mänsklighetens framtid. Maktkoncentration innebär risk för maktmissbruk. Människan är en aktivt tänkande och planerande varelse som kan ta ansvar för sin egen framtid. Handhavandet av den ekologiska krisen förutsätter därför endast medvetande och ett demokratiskt samhälle där den direkta folkviljan kan komma till tals. I valet mellan å ena sidan en formellt demokratisk centralism som lätt urartar till centralbyråkrati och å andra sidan decentraliserad demokrati baserad på maktspredning stannar vi därför för den decentraliserade modellen. Utmärkande för denna uppfattning är att demokratin bör vara levande och inte bara formell och att den bör genomsyra hela samhället och alla dess nivåer av maktutövning. Den måste omfatta såväl politiskt och byråkratiskt som ekonomiskt beslutsfattande. Människans boende och närmiljö utgörs av lokalsamhällen präglade av närdemokratis princip. Denna bas av små enheter kompletteras sedan av ett nät av demokratiskt valda regionala organ samt ett demokratiskt centralplan.

Ekonomi för välfärd och sparsamhet

En god ekonomi bör hushålla med resurserna, utnyttja dessa och människornas bästa samt fördela produktionsresultatet rättvist. Den liberala marknadsekonomin beaktar inte i tillräckligt hög grad naturresursernas begränsning eller kvaliteten i produktionen. Tack vare prismekanismen får de rika på grund av sin köpkraft ett avgörande inflytande på produktionens inriktning. Den full-

ständiga konkurrensen är endast en idé. I praktiken har storföretag slagit ut mindre bl.a. med hjälp av sin förmåga att snabbt utnyttja teknologiska framsteg. Den liberala ekonomin har fört till ett resursslöseri som hotar mänsklighetens framtid, till en koncentration som medfört osunda levnadsförhållanden och odemokratiska samhällen samt till en orättvis fördelning av nyttigheter.

Marxismens planhushållning ger möjligheter att styra användningen av produktionsresurserna enligt utstakade mål. Marxismens materialistiska ensidighet har dock lett till att de ekologiska synpunkterna kommit i skymundan. Centralplaneringen har vidare visat sig ha svårt att registrera behov på ett smidigt sätt. Dagens knapphets- och fördelningsproblem fordrar en ekonomi som inte enbart ger styrmedel utan som också tack vare sin uppbyggnad garanterar hushållning med resurserna samt en rättvis fördelning av produktionsresultatet.

Samhällsekonomin medel är plan och marknad samt kombinationer av dessa.

Koncentration av produktion och befolkning står i direkt strid med ett resurssparande lågenergisamhälle. Stordriften som visat sig lönsam ur företagsekonomisk synvinkel förbyts i slöseri och

ineffektivitet om man granskar den ur en helhetsbetonad samhällsynvinkel med tonvikt på att tillfredsställa människans alla mångsidiga behov av materiell välfärd, trygghet, trivsel, gemenskap etc. Med hjälp av ekonomisk planering kan produktionsfaktorerna användas i selektiv behovsbaserad verksamhet, vilket gör att slöseri kan undvikas. I denna planering bör basnäringar och småföretagsamhet gynnas, dvs en produktion som i enlighet med självförsörjningens princip bör tillgodose varje lokalsamhälles grundbehov så långt det går. Eftersom förutsättningarna till välfärdsskapande verksamhet är olika i olika lokalsamhällen inordnas verksamheten i dessa i hushållningsplaner på olika nivåer, vilkas uppgift är att skapa jämlikhet. Arbetsfördelning mellan regioner genomförs från en ekologisk bedömning. Detta innebär att frihandeln, som gynnar de starka på

bekostnad av de svaga, generellt måste överges. I en decentraliserad produktion utan anhopningar kan cirkulationsprincipen dvs. återanvändningen av resurser återinföras.

I avsikt att genomföra en smidig distribution av nyttigheter och en snabb information av människans behov används prismekanismer inom de ramar den ekologiskt baserade planeringen skapat. En förutsättning för att denna mekanism skall fungera ändamålsenligt är att jämlikhet råder - annars utvecklas produktionen i enlighet med en begränsad köpstark grupps önskemål. Lagstiftningen i samhället måste därför göras aktivt jämlikhetsskapande. På sikt kan man då skapa fungerande, närdemokratiska lokalsamhällen där de arbetande människorna har ett avgörande inflytande på både produktion och annan samhällelig verksamhet.

Kulturen - ett sätt att leva

Kultur bör vara ett uttryck för all mänsklig verksamhet och gynna relationer mellan människor och till omgivningen. Kulturpolitik kan inte frikopplas från annan samhällelig verksamhet utan bestäms i hög grad av den ekonomiska politikens utformning. Målsättningen för kulturpolitiken bör vara att skapa självständiga människor utgående från jämlikhetstanken. Förutsättningar för en jämlik kulturpolitik kan åstadkommas genom ekonomisk-politiska åtgärder som vill förverkliga och bibehålla kulturmiljöer med samhälleliga aktiviteter i intim växelverkan.

En viktig förutsättning för en framgångsrik kulturpolitik är att en kritisk kulturatmosfär råder, att ett fritt meningsutbyte får ske och att kulturproduktionen inte görs till redskap för enbart en viss intressegrupp eller ideologi. Minoritetsgrupper av olika slag bör få stöd att bevara och utveckla sina kulturformer.

M I T T E N F Ö R B U N D E T r.f.

Bulevarden 7 A, 00120 Helsingfors 12

Telefon: 90-64 89 49

ansvar för framtiden